

Een verzameling
bomen op het
stadslandgoed
DE KEMPHAAN

IVN Bomentuin Almere

Colofon:

	“IVN Bomentuin Almere” is een uitgave van IVN-Afdeling Almere, juni 2005;
Samenstelling:	Herbert Koster, Almere;
Adviezen:	Mario Ochse Freiwald, Almere;
Illustraties:	Met toestemming van Klaas Dijkstra overgenomen van de website http://go.to/wildeplanten ;
Bronnen:	- Nederlandse oecologische Flora, IVN; - Bomen en Struiken, Tirion natuurgidsen; - Bomen en Struiken van west- en midden Europa, Reader's Digest.
Druk:	Drukkerij Teewes BV, Almere

IVN Vereniging voor Natuur- en Milieueducatie, afdeling Almere

IVN is een vereniging van vrijwilligers en beroepskrachten die streeft naar meer natuur en een betere kwaliteit van het milieu. Het IVN afdeling Almere heeft thans meer dan 120 leden die zich actief inzetten voor natuur en milieu door middel van allerlei voorlichtende en educatieve activiteiten, zoals:

- wandelingen en excursies begeleid door natuurgidsen;
- voorlichtingsactiviteiten en informatiebijeenkomsten;
- kleinschalige beheerswerkzaamheden in natuurgebieden;
- het inventariseren van flora en fauna in natuurterreinen;
- het uitzetten van natuurpaden; het maken van route beschrijvingen voor fiets- en wandeltochten;
- eigen jeugdnatuur- en milieuclub op stadslandgoed De Kempiaan.

Meer info:
IVN-afdeling Almere,
Postbus 1319,
1300 BH Almere.

www.ivn.nl
www.ivnbomentuin.tk

IVN Bomentuin Almere

Een verzameling bomen op het stadslandgoed De Kemphaan

Op de nationale boomplantdag 2004 zijn naast de schapenwei op stadslandgoed De Kemphaan 48 verschillende soorten bomen en struiken geplant.

In de IVN Bomentuin vindt u hele gewone soorten zoals de populier en de kastanje maar ook meer bijzondere soorten zoals de haagbeuk of de kardinaalsmuts. Alle bomen en struiken hebben echter één ding gemeen: de IVN Bomentuin bestaat uit alle boomsoorten en

struiken die in de loop van de tijd zijn aangeplant in de parken en bossen in en rondom Almere. Het zijn dus veel voorkomende soorten die u bij uw wandeling in het park of bos kunt tegenkomen.

Hier op deze plek vindt u ze echter allemaal bij elkaar. Bij elke boom en struik is een naambordje geplaatst met een afbeelding en een korte omschrijving. Elke boom en struik vindt u tevens terug in dit boekje zodat u ook kunt opzoeken welke boom nu eigenlijk in uw straat staat of in het parkje om de hoek.

Het doel van de IVN Bomentuin is om de Almeerder te betrekken bij de natuur in de eigen woonomgeving en een indruk te geven van de grote variatie aan bomen in de Almeerse natuur.

Het IVN Bomentuinboekje is mede tot stand komen dankzij financiële bijdragen van de gemeente Almere en van het Fonds Natuurnetwerk van IVN Nederland te Amsterdam.

Begin 1900 bestond bijna 30% van het Nederlandse grondgebied nog uit bos, heide of andere natuur. Rond 1975 was dit aandeel

teruggelopen tot ongeveer 15%. Vooral de voortdurende verstedelijking is oorzaak van deze achteruitgang. Het resterende natuurgebied bleek zodanig versnipperd dat de toestand van de natuur kritiek was te noemen. Doorslaggevend voor de levensvatbaarheid van planten en dieren is immers uitwisseling tussen leefgebieden. Ontbreekt de mogelijkheid tot migratie en zijn grote aaneengesloten natuurgebieden een zeldzaamheid, dan is geen herstel meer mogelijk en zijn de overlevingskansen van flora en fauna sterk verminderd.

Om de teloorgang van de natuur een halt toe te roepen introduceerde de overheid de **Ecologische Hoofdstructuur (EHS)**, een netwerk van aaneengesloten natuurgebieden waardoor flora en fauna meer kans hebben om te overleven. De planning en uitvoering van de EHS is een concept waar meerdere generaties aan bouwen; het heeft een looptijd van 1975 tot 2018. Op dit moment (2005) is 30 jaar verstreken is 40% gerealiseerd. Tot 2018 hebben we nog 13 jaar te gaan. De aanleg loopt achter en bovendien wordt het steeds lastiger de natuuropgave te realiseren temidden van een steeds complexere omgeving; de druk op de ruimte neemt toe.

Het IVN, vereniging voor natuur en milieueducatie, heeft het Fonds Natuurnetwerk ingesteld om aandacht te vragen voor het belang van verbindingzones voor de natuur.

Want wat op landelijke schaal geldt voor de EHS geldt op lokale schaal eveneens. Het gaat dan niet om het verbinden van natuurgebieden met elkaar maar wel om het verbinden van natuurlijke groensnippers in de woonomgeving. Planten en dieren kunnen zich dan ook in de stad blijven verplaatsen zodat er uitwisseling plaats kan vinden tussen soorten. Dat is essentieel voor een gevarieerde soortenrijkdom in onze eigen woonomgeving.

In een stedelijke omgeving zijn bomen en struiken belangrijk. Niet alleen de bomen en struiken in de parken en bossen maar ook - en vooral - de bomen in de straat of in het plantsoen op de hoek. Want juist deze "stapstenen voor de natuur" zijn erg belangrijk voor allerlei dieren en planten om zich te kunnen verplaatsen in een stedelijke omgeving.

Met dit boekje in de hand kunt u de bomen en struiken die groeien in uw eigen straat of uw eigen park om de hoek op naam brengen en leert u de verschillen (her)kennen van de grote variatie aan bomen in Almere. Wij spreken de hoop uit dat dit boekje mag bijdragen aan een andere visie op de natuur. En dat sluit meteen aan bij de missie van het IVN: "mensen betrekken bij de natuur in de eigen woonomgeving..."

De IVN Bomentuin bereikt u als volgt: U loopt vanaf het hoofdgebouw van de Kemphaan naar de schaapskooi; daar aangekomen loopt u nog iets door, de straat oversteken en u staat midden in de IVN Bomentuin.

Naam: Robinia (Witte Acacia)

Robinia pseudoacacia

Familienaam: Vlinderbloemenfamilie

Fabaceae

SOORT PLANT: Boom.

LENGTE: 15 – 25 m.

BLOEMKLEUR: Roodachtig en roomwit.

BLOEIJAARNDEN: juni-juli.

BODEM: Zonnige tot half beschaduwde plaatsen op droge, matig voedselarme tot matig voedselrijke grond (leemhoudend zand, leem, krijt en stenige plaatsen.)

GROEIPLAATSEN: Bossen, struwelen, bosranden, rotsachtige plaatsen.

VERSPREIDING: Noord Amerika; thans veel gekweekt en algemeen verwilderd in ingeburgerd in Europa en Azië.

NEDERLAND: Vrij algemeen op het pleistoceen en in Zuid-Limburg, elders vrij zeldzaam.

De Robinia is van oorsprong afkomstig uit het oosten van Noord Amerika. De boom is door J. Robin uit Virginia in het begin van de 17^e eeuw naar Parijs gebracht. Het is een snel groeiende boom, vaak grillig van vorm, die laat in blad komt. In het Waterlandse Bos zijn verschillende bosvakken met Robinia's aangeplant. Ook elders in Almere is hij in parken en bossen aangeplant. Alle delen van de boom zijn giftig. Hij levert zeer hard, dicht, taai en duurzaam hout en veel honing. Vanwege de honingrijke bloesem is het een goede drachtplant voor bijen. Natuurbeschermers zijn echter niet zo gecharmeerd van de Robinia; onder de bomen wordt de bovengrond stikstofrijker en mede doordat de boom nogal veel licht doorlaat kunnen planten als brandnetel, kleeftkruid en vlieren sterker uitbreiden. Zeldzame bosplanten maken zo plaats voor de meer ordinaire ruigte.

Naam: Zachte berk
Familienaam: Berkenfamilie

Betula pubescens
Betulaceae

SOORT PLANT: Boom.   **LENGTE:** 10 – 20 m.
BLOEMKLEUR: Geelachtig.   **BLOEIMAANDEN:** april-mei.

BODEM: Zonnige tot licht beschaduwde plaatsen op vochtige tot natte, voedselarme tot matig voedselrijke grond (veen, zand en leem.)

GROEIPLAATSEN: Moerassen, hoogvenen, duinvaleien, loofbossen, moerasbossen.

VERSPREIDING: Europa, behalve het zuiden, de Kaukasus en West- en Midden-Siberië.

NEDERLAND: Algemeen.

De bast van de Zachte Berk is meestal wat groezeliger van tint. Berkenschors staat bekend om zijn waterdichtheid. Indianen gebruikten berkenschors voor het afdekken van hun kano's en hutten omdat het waterdicht is en bestand tegen schimmels. Vaak bleef de schors intact, terwijl het hout van de dode berk al was weggerot.

De Berk treedt vooral als pioniersboom op, maar heeft ook een vaste plaats in eiken-berkenbossen en in berken- of elzenstruwelen.

In het voorjaar is de sapstroom in Berken zeer intensief, zodat ze bij verwonding sterk "bloeden". Hiervan maakt men gebruik door in het voorjaar gaten in de stam te boren en via buisjes het berkensap af te tappen. Per dag kunnen verscheidene liters worden gewonnen. Het sap is rijk aan suikers en wordt o.a. gebruikt in berkenwijn en shampoo.

Naam: Ruwe berk
Familiennaam: Berkenfamilie

Betula pendula
Betulaceae

SOORT PLANT: Boom.
BLOEMKLEUR: Geelachtig.

LENGTE: 6 – 30 m.
BLOEIMAANDEN: april-mei.

BODEM: Zonnige tot licht beschaduwde plaatsen op droge tot vochtige, voedselarme tot matig voedselrijke grond (zand, leem, krijt, veen en stenige plaatsen.)

GROEIPLAATSEN: Loofbossen, naaldbossen, houtwallen, heide, langs vennen, droge duinhellingen, kap- en stormvlakten.

VERSPREIDING: Europa, behalve de noordelijkste en zuidelijkste delen, de Kaukasus en West-Siberië.

NEDERLAND: Algemeen.

De Ruwe Berk valt op door de heldere witte bast van de stam. De takken van de Ruwe Berk hebben de neiging meer naar beneden te hangen dan de takken van de Zachte Berk.

Berken zijn typische pioniers. Het zaad wordt gemakkelijk door de wind verspreid en kiemt snel op allerlei vochtige grond. De kroon van de boom is open en laat veel licht door, waardoor ondergroei goed mogelijk is.

Vroeger werd de Ruwe Berk als een heilige boom beschouwd. Door Germanen en Keltische stammen werden hem vernieuwende en zuiverende krachten toegeschreven; het gebruik van berkentakken zou kwade geesten uitdrijven. Dat gebruik is heden ten dage nog steeds bekend bij bepaalde saunarituelen. Door de huid zachtjes te bewerken met berkentakken wordt de bloedsomloop gestimuleerd teneinde afvalstoffen te verwijderen. De vliegzwam leeft in symbiose (van elkaar afhankelijk) met de berk.

Naam: Grauwe (Witte) els

Familienaam: Berkenfamilie

Alnus incana

Betulaceae

SOORT PLANT: Boom.

LENGTE: 3 – 24 m.

BLOEMKLEUR: Geel- tot roodachtig. **BLOEIJAARNDEN:** februari-april.

BODEM: Zonnige tot licht beschaduwde plaatsen op vrij droge tot natte, vrij voedselarme tot matig voedselrijke, zwak zure (vaak kalkhoudende) grond.

GROEIPLAATSEN: Loofbossen, heggen, oevers.

VERSPREIDING: Noord-, Oost- en Midden-Europa.

NEDERLAND: Ingeburgerd op sommige plaatsen in het rivierengebied en in het zuidoosten van het land.

De Witte Els mijdt stagnerend water, dit in tegenstelling tot de Zwarte Els. De boom heeft het vermogen stikstof uit de lucht te kunnen binden, waardoor onvruchtbare grond wordt verbeterd. Hij wordt daarom soms aangeplant in bosgebieden, als wegbereider voor veeleisender soorten. De mannelijke katjes zijn langer dan de vrouwelijke katjes. Na de bloei valt het mannelijk deel van de bloeiwijze af. De vrouwelijke (kleine) katjes groeien uit tot een groene vrucht. De vruchtbladen van deze vruchtjes rijpen in de herfst tot zwarte, houtige schubben die niet afvallen (elzenpropjes). Het Elzenhaantje, een glanzend blauw zwart kevertje, voedt zich met de bladeren van de Els. In droge zomers zijn deze kevertjes vaak talrijk en kunnen de boom dan helemaal kaal eten. De Elzen ondervinden door deze tijdelijke ontbladering toch geen blijvende schade want later in het jaar zie je de Els weer volop in blad staan.

Naam: Haagbeuk
Familienaam: Berkenfamilie

Carpinus betulus
Betulaceae

SOORT PLANT: Boom.
BLOEMKLEUR: Groengeel.

LENGTE: 6 – 25 m.
BLOEIMAANDEN: april-mei.

BODEM: Zonnige tot matig beschaduwde plaatsen op vochtige, matig voedselrijke tot voedselrijke, losse grond boven een zware, compacte ondergrond (o.a. leem, löss en zand.) Warmteminnend.

GROEIPLAATSEN: Loofbossen, houtwallen, hakhout, hagen, struwelen.

VERSPREIDING: Midden- en Zuidoost-Europa. Ze mijdt grotendeels het West-Europese kustgebied. Noordwaarts tot het zuidelijke Oostzeegebied, westwaarts tot Zuid-Engeland.

NEDERLAND: Plaatselijk vrij algemeen in Zuid-Limburg, Twente, de Achterhoek en het aangrenzende rivierengebied, elders meestal aangeplant.

De Haagbeuk is meestal een lage boom, die in het midden van de lente tegelijk in bloei en in blad komt. De kroon is gesloten en geeft veel schaduw. De Haagbeuk levert zeer hard hout dat o.a. gebruikt wordt voor voorwerpen die slagvast moeten zijn zoals slagershakhorden. De boom groeit snel. Hij houdt van licht en warmte en heeft een groot regeneratievermogen en speelde dus een grote rol in hakhoutbossen. De Nederlandse benaming kan tot verwarring leiden: een beukenhaag bestaat uit struikvormige Beuken, niet uit Haagbeuken. Met zijn dunne schors is de Haagbeuk, net als de Beuk, gevoelig voor zonnebrand.

Naam: Hazelaar
Familienaam: Berkenfamilie

Corylus avellana
Betulaceae

SOORT PLANT: Struik.

LENGTE: Tot 7 m.

BLOEMKLEUR: Geel en rood.

BLOEIMAANDEN: januari-maart.

BODEM: Bossen en struwelen op vochtige, voedselarme tot matig voedselrijke, zwak zure tot basische bodem.

GROEIPLAATSEN: Loofbossen, hakhout, hagen, bosranden, beekoeverwallen, binnenduinrand.

VERSPREIDING: Europa behalve het noordelijkste deel. Oostwaarts tot aan de Kaspische Zee.

NEDERLAND: Vrij algemeen in het oosten, midden en zuiden van het land en hier en daar in de rivierdalen en aan de binnenduinrand.

De Hazelaar is een hoge struik, die als eerste van alle Nederlandse planten in de winter bloeit. De katjes groeien heel vroeg in het voorjaar, nog vóór de bladeren verschijnen. Mannelijke katjes hangen naar beneden en zijn max. 5 cm. lang. De vrouwelijke bloemen bestaan uit kleine knopjes met minuscule rode draadachtige stempels (windbloeier). De vruchten (hazelnoten) worden als wintervoorraad verzameld door Vlaamse Gaaien, Boomklevers, Grote Bonte Spechten en muizen. Vogels met een sterke snavel pikken de vruchten open. Zij moeten met alle kracht de top ervan treffen; missen ze die dan zal de noot meestal wegspringen.

De in de handel verkrijgbare hazelnoten stammen niet af van de Hazelaar maar van de verwante Lambertsnoot (*corylus maxima*).

Naam: Zwarte els
Familienaam: Berkenfamilie

Alnus glutinosa
Betulaceae

SOORT PLANT: Boom. **LENGTE:** 3 – 24 m.
BLOEMKLEUR: Geel- of roodachtig. **BLOEIMAANDEN:** februari-april

BODEM: Zonnige tot licht beschuwde plaatsen op vochtige tot natte, vrij voedselarme tot voedselrijke grond (o.a. rivierklei, kleilig laagveen, lemige beekdalgrond en venige laagten in zand- en kleigebieden.)

GROEIPLAATSEN: Moerasbossen, waterkanten, loofbossen, beschoeiingen van kanalen, in voegen van sluisuren.

VERSPREIDING: Europa, zuid- en oostwaarts tot in het Atlasgebied, Klein-Azië en West-Siberië.

NEDERLAND: Algemeen

Vooral 's winters maakt de boom door zijn donkere schors en elzenproppen een zwarte indruk; vandaar zijn Nederlandse naam. Het hout krijgt na het kappen of zagen een oranje- of rode kleur, alsof het bloedt. Een oude Duitse legende spreekt daarom dat er een kwade geest in huist; de Erلكoning (= elzenkoning).

De Zwarte Els is een pioniersboom; beter dan alle andere inheemse bomen groeit de boom op drassige bodems met stagnerend water en doorwortelt hij ongerijpte grond. De wortels hebben een zeer geringe zuurstofbehoefte. Knolletjes op de wortels van de Zwarte Els bevatten bacteriën die stikstof uit de lucht binden. Dit compenseert het stikstofgebrek dat drassige grond vaak vertoont. De wortels groeien door tot in het grondwater; in verband hiermee wordt nogal eens een Els door bliksem getroffen.

Naam: Beuk

Familienaam: Napjesdragersfamilie

Fagus sylvatica

Fagaceae

SOORT PLANT: Boom.

LENGTE: 24 – 30 m.

BLOEMKLEUR: Geelgroen.

BLOEIMAANDEN: april-mei.

BODEM: Beschaduwde plaatsen op droge tot vochtige, voedselarme tot voedselrijke grond (o.a. löss, zandige leem en klei, grindrijk leem)

GROEIPLAATSEN: Loofbossen, duinbossen.

VERSPREIDING: West- en Midden-Europa, van Engeland tot de Russische grens en van de Oslofjord tot de Zuid-Europese gebergten.

NEDERLAND: Algemeen.

De Beuk groeit in bossen anders dan op vrijstaande plaatsen. De kroon is "plastisch"; in een bos staan de stammen hoog opgericht, zonder veel zijtakken, vrijstaande bomen daarentegen krijgen een grote, brede kroon. Onder beuken is het schaduwrijk waardoor ondergroei weinig kans krijgt. De Beuk heeft licht- en schaduwbladeren; de eerste zijn wat dikker en bezitten een opperhuid die de verdamping beperkt.

De bast en de schaduwbladeren zijn gevoelig voor (teveel) zonlicht. Op plekken waar wind en zon komt vormt hij brede zijtakken om zijn bast te beschermen. De bloei vindt maar eens per vijf tot acht jaar plaats. Pas vanaf het vijftigste jaar begint de vruchtzetting goed op gang te komen. De vruchtjes worden door allerlei dieren (eekhoorns, wilde zwijnen, spechten) gegeten. Het is een zeer goed veevoeder. De rauwe beukenootjes bevatten blauwzuur, waardoor het eten van grote hoeveelheden af te raden is. De Beuk wordt vaak als haag aangeplant.

Naam: Tamme kastanje
Familienaam: Napjesdragersfamilie

Castanea sativa
Fagaceae

SOORT PLANT: Boom.

LENGTE: 15 – 30 m.

BLOEMKLEUR: Geelgroen.

BLOEIMAANDEN: juni-juli.

BODEM: Zonnige tot licht beschaduwde plaatsen op droge tot vochtige, voedselarme tot matig voedselrijke, zwak zure grond.

GROEIPLAATSEN: Loofbossen, hellingbossen, bosranden.

VERSPREIDING: Middellandse-Zeegebied, Zwarte-Zeegebied en de Alpen. Ingeburgerd in West- en Midden-Europa.

NEDERLAND: Vrij zeldzaam, maar plaatselijk algemeen (aan de Veluwezoom, bij Nijmegen en in het zuiden van Zuid-Limburg.)

De bladeren zijn lancetvormig, iets leerachtig en glanzend donkergroen; de bladrand is scherp getand. De bladeren van de Tamme Kastanje lijken in het geheel niet op de handvormige bladeren van de Paardekastanje. De Tamme Kastanje kent een katjesachtige bloeiwijze; zowel mannelijke als vrouwelijke bloemen bloeien aan één bloei-aar. De (twee- of drie) vrouwelijke bloemen zitten aan de aarvoet gevolgd door meer mannelijke bloemen. De bloemen zijn rijk aan stuifmeel en nectar. De boom begint echter pas na 20 – 25 jaar te bloeien. De vruchten van de Tamme Kastanje hebben veel dunnere en dichter opeenstaande stekels op de bolster dan die van de Paardekastanje. De zaden zijn eetbaar echter de rijping van de vruchten vergt een warme zomer en herfst; de Tamme Kastanjes die in de winkel te koop zijn, zijn veelal niet van eigen bodem. De zomers zijn hier te koel voor de vruchten om volledig af te rijpen.

Naam: Wintereik

Familienaam: **Napjesdragersfamilie**

Quercus petraea

Fagaceae

SOORT PLANT: Boom.

BLOEMKLEUR: Geelgroen.

LENGTE: 15 – 40 m.

BLOEIMAANDEN: april-mei.

BODEM: Zonnige tot licht beschaduwde plaatsen op droge tot vrij vochtige, vrij voedselarme, zwak zure grond (voornamelijk op leem.)

GROEIPLAATSEN: Loofbossen (vooral in heuvelgebieden), hagen.

VERSPREIDING: West-, Midden- en Zuidoost-Europa en het Zwarte-Zeegebied.

NEDERLAND: Vrij zeldzaam op het pleistoceen en in Zuid-Limburg, elders zeer zeldzaam.

Kenmerk van de Wintereik zijn de gesteelde bladeren en de ongesteelde eikels (zie ook Zomereik). Op eikebladeren vinden we vaak allerlei soorten gallen, die worden veroorzaakt door de larven van insecten. Eikenhout geeft een gelijkmatig brandend vuur en is daardoor gewild in bijvoorbeeld de open haard. De Wintereik verjongt zich van nature langzaam; in het bos begint hij pas op zestigjarige leeftijd eikels voort te brengen. De Wintereik is bij ons veel minder algemeen dan de Zomereik en verlangt een meer beschutte standplaats. Eiken worden het vaakst van alle bomen getroffen door de bliksem; wellicht is dit de reden dat bij de Germanen de eik gewijd was aan de dondergod Thor.

Naam: Zomereik

Familienaam: Napjesdragersfamilie

Quercus robur

Fagaceae

SOORT PLANT: Boom.

LENGTE: 15 – 45 m.

BLOEMKLEUR: Geelgroen.

BLOEIMAANDEN: april-mei.

BODEM: Zonnige tot licht beschaduwde plaatsen op droge tot vochtige, voedselarme tot voedselrijke grond (van zand tot compacte klei.)

GROEIPLAATSEN: Loofbossen, struwelen, hagen, op de koppen van oude rivierduintjes, stuifzand, kalkarme duinen.

VERSPREIDING: Europa, van Ierland tot de Oeral, behalve in de noordelijkste en de zuidelijkste delen.

NEDERLAND: Zeer algemeen.

Zomereiken bereiken van alle Europese boomsoorten de hoogste leeftijd; er zijn exemplaren bekend van 1500 jaar oud. Kenmerk van de Zomereik zijn de ongesteelde bladeren en de gesteelde eikels (zie ook Wintereik). Van boomvormige Zomereiken vallen de bladeren in de herfst af, maar aan struiken blijft het bruin geworden blad 's winters lang hangen. Eikels worden gegeten door o.a. duiven, eksters, roeken, eekhoorns en muizen. Vroeger werden de eikels vaak geraapt als varkensvoer (mast). Vooral de nog gladde schors van jonge bomen bevat veel looistof (tannine). Zij werd vermalen tot eek of run, dat in de leerlooierijen in gebruik was. De Zomereik kent een zware maar open kroon waardoor veel ondergroei mogelijk is.

Naam: Boswilg
Familiennaam: Wilgenfamilie

Salix caprea
Salicaceae

SOORT PLANT: Boom of struik. **LENGTE:** 3 – 9 m.
BLOEMKLEUR: Groengeel. **BLOEIMAANDEN:** maart-april

BODEM: Zonnige tot halfbeschaduwde plaatsen op matig voedselrijke, vrij droge tot matig vochtige, lichte grond (zand, leem en löss.)

GROEIPLAATSEN: Loofbossen, bosranden, heggen, kapvlakten, struwelen, houtwallen, duinen.

VERSPREIDING: Koude en gematigde delen van Eurazië.

NEDERLAND: Vrij algemeen, het meest in de pleistocene zandstreken, en in de binnenduinen, zeldzaam in veen- en kleigebieden.

De standplaats van de Boswilg wijkt sterk af van die van de andere wilgen. De Boswilg groeit op open plekken in bosgebieden op vrij droge grond. De bast bevat tannine en, net als bij andere wilgen, salicine, dat in de geneeskunde wordt gebruikt. De Boswilg bloeit vroeg en levert bijen stuifmeel en nectar wanneer nog maar weinig andere planten in bloei staan. Boswilg vormt veel natuurlijke kruisingen met andere wilgen waardoor determinatie van wilgen vaak moeilijk is. De Geoorde Wilg (*salix aurita*) lijkt veel op de Boswilg, maar kenmerkt zich door kleine steunblaadjes. Het woord wilg is waarschijnlijk afgeleid van het Angelsaksische woord welig, wat te maken heeft met buigzaamheid. Salix is afgeleid van het Oudindische salila-m wat water betekent.

Naam: Grauwe (Rossige) wilg

Familienaam: Wilgenfamilie

Salix cinerea

Salicaceae

SOORT PLANT: Struik.

BLOEMKLEUR: Groengeel.

LENGTE: 2 – 10 m.

BLOEIMAANDEN: maart, april.

BODEM: Zonnige tot halfbeschaduwde plaatsen op natte, matig voedselrijke, zwak zure grond (laagveen.)

GROEIPLAATSEN: Schraal grasland, waterkanten, wilgenbosjes, beekdalen, duinvalleien, struwelen in dichtgroeende moerassen, spoorsloten, moerasbossen.

VERSPREIDING: Groot deel van Europa, West-Azië en het Atlasgebied.

NEDERLAND: Algemeen, behalve in zeekleigebieden.

De Grauwe Wilg vormt gemakkelijk bastaarden met andere wilgen, zoals de Geoorde Wilg of de Boswilg. De loten zijn grijsviltig; de bladeren omgekeerd eirond, van onderen dicht viltig. Ook de takken zijn grijsachtig en donzig. De Grauwe Wilg vormt struwelen, samen met andere struikvormige wilgen en komt vooral voor op moerassige plaatsen op tamelijk voedselrijke grond. De soort wordt verdeeld in twee ondersoorten, namelijk de Grauwe wilg (subsp. *cinerea*) en de Rossige wilg (subsp. *Oleifloia*). Bij deze laatste soort kleuren de katjes vaak lakrood. De Grauwe Wilg kan zowel als struik- of tot boomvorm uitgroeien.

Naam: Kraakwilg
Familienaam: Wilgenfamilie

Salix fragilis
Salicaceae

SOORT PLANT: Boom.
BLOEMKLEUR: Groengeel.

LENGTE: 6 – 20 m.
BLOEIMAANDEN: april-mei.

BODEM: Zonnige plaatsen op natte, voedselrijke, vrij kalkarme tot neutrale grond.

GROEIPLAATSEN: Waterkanten, bosranden (open plaatsen in en langs wilgenbossen en elzenbossen), op dijken.

VERSPREIDING: Gematigde delen van Europa en West-Azië.

NEDERLAND: Vrij zeldzaam.

De Kraakwilg groeit uit tot een hoge struik of lage boom. Het blad is van boven glanzend groen en niet behaard. Het is een langzame groeier met een of meer kromme stammen en een brede open kroon. De Kraakwilg vormt gemakkelijk bastaarden met de Schietwilg. De bastaard komt veel meer voor dan de Kraakwilg, die in zuivere vorm nogal zeldzaam is. De groene vrouwelijke katjes verschijnen in mei. De gele mannelijke katjes zitten aan andere bomen dan de vrouwelijke.

De jonge twijgen van de Kraakwilg zijn bijzonder broos en kunnen gemakkelijk aan de voet worden afgebroken. Hieraan dankt hij zijn naam (*fragilis* is Latijns voor broos).

De knotwilgen die men in onze polders langs sloten ziet staan zijn meestal Kraakwilgen of Schietwilgen (of kruisingen tussen deze twee).

Naam: Schietwilg
Familienaam: Wilgenfamilie

Salix alba
Salicaceae

SOORT PLANT: Boom.

LENGTE: 6 – 20 m.

BLOEMKLEUR: Groengeel.

BLOEIMAANDEN: april-mei.

BODEM: Zonnige tot halfbeschaduwde plaatsen op vochtige tot natte, matig voedselrijke tot zeer voedselrijke grond.

GROEIPLAATSEN: Langs wegen en weilanden, slootkanten en andere waterkanten, broekbossen, grienden.

VERSPREIDING: Europa, behalve het noorden, het Atlasgebied, oostwaarts tot in Midden-Azië.

NEDERLAND: Algemeen.

De Schietwilg kan bij ongestoorde ontwikkeling uitgroeien tot een hoge boom met een vrij smalle gesloten kroon. Als boom kan hij een eeuw oud worden. De bladeren zijn fijn getand en spits met zilverkleurige haren aan de onderzijde van het blad. De gele mannelijke katjes en groene vrouwelijke katjes verschijnen in april en mei aan aparte bomen.

Vroeger werd vooral de Schietwilg als knotboom gebruikt door om de 2 à 3 jaar de lange rechte takken af te zagen; deze zgn. "wilgentenen" werden voor allerlei toepassingen gebruikt: er werden fuiken of manden van gemaakt of het werd gebruikt als veevoer. De dikkere takken waren bestemd voor het maken van hekken, bonenstaken, gereedschapsstelen en brandhout.

Naam: Grauwe Abeel
Familienaam: Wilgenfamilie

Populus x caens
Salicaceae

SOORT PLANT: Boom.   **LENGTE:** 20 – 30 m.
BLOEMKLEUR: Groengeel.   **BLOEIMAANDEN:** april.

BODEM: Zonnige plaatsen op droge, matig voedselrijke, meestal kalkhoudende grond.

GROEIPLAATSEN: Binnenduïnbossen, loofbossen, struwelen.

VERSPREIDING: West-, Midden- en Zuid-Europa.

NEDERLAND: Vrij algemeen.

De Grauwe Abeel is ontstaan door kruising van de ingevoerde Witte Abeel (*populus alba*) met de inheemse Esp of Ratelpopulier (*populus tremula*). Hij lijkt het meest op de Witte Abeel. Het blad van de Grauwe Abeel is echter veel ronder dan dat van de Witte Abeel en de kleur van het dons aan de onderzijde van de bladeren is grijs in plaats van wit. Hieraan ontleent hij dan ook zijn naam.

Het bovenste deel van de stam is wit of bleekgeel en voorzien van strepen zwarte, ruitvormige vlekjes.

Naam: Ratelpopulier (Esp)

Familienaam: Wilgenfamilie

Populus tremula

Salicaceae

SOORT PLANT: Boom of struik.

LENGTE: 6 – 24 m.

BLOEMKLEUR: Groengeel.

BLOEIMAANDEN: maart-april.

BODEM: Zonnige plaatsen op droge tot matig vochtige, voedselarme tot voedselrijke, zwak zure tot kalkhoudende, lichte grond (zand, leem, veen en krijt.)

GROEIPLAATSEN: Bosranden, hakhout, struweel, kapvlakten, duinen, open plekken in bossen, langs spoorwegen.

VERSPREIDING: Gematigde en koude streken van Eurazië en het Atlasgebied.

NEDERLAND: Algemeen.

Populieren worden vooral aangeplant op plaatsen die veel wind vangen; ze houden hun stam recht in de wind en breken niet gauw. Zo beschutten ze mensen en vaak ook fruitbomen tegen wind en zon. De bladstelen zijn afgeplat, de bladeren van de Ratelpopulier zijn daardoor altijd in beweging, zelfs bij het minste zuchtje wind. Het is deze eigenschap waarom het in de volksmond ook wel Vrouwentong wordt genoemd. *Populus* is het Latijnse woord voor 'volk'. De Romeinen noemden hem zo omdat het ritselen van het blad hen deed denken aan het gemurmul van een mensenmassa. De Ratelpopulier vormt steeds weer nieuwe uitlopers en de zaden kiemen zeer snel. Hij koloniseert zo gemakkelijk braakliggende grond.

Naam: Zwarte populier
Familiennaam: Wilgenfamilie

Populus nigra
Salicaceae

SOORT PLANT: Boom.
BLOEMKLEUR: Groengeel

LENGTE: 15 – 24 m.
BLOEIMAANDEN: april.

BODEM: Zonnige plaatsen op vochtige, voedselrijke grond (zand, zavel en klei.)

GROEIPLAATSEN: Binnenduinrand, langs de rivieren (hoogste delen van schietwilgenbossen en essenbossen).

VERSPREIDING: Van het Middellandse-Zeegebied door Midden- en Oost-Europa tot in Midden-Azië. Ook in West-Europa.

NEDERLAND: Zeldzaam, voornamelijk in de Hollandse en Zeeuwse duinen en in het rivierengebied.

Purperrode mannelijke katjes rijpen in maart - april aan de bomen. De groene vrouwelijke katjes komen aan andere bomen.

De Zwarte Populier vormt een gelijkmatige brede kroon. De houtproductie is hoog, de kwaliteit ervan echter niet, maar voor doeleinden waarbij aan een sterke structuur van het hout weinig eisen worden gesteld wordt populierenhout veel gebruikt. Het hout wordt vooral gebruikt voor de vervaardiging van lucifers. In Nederland wordt het hout ook vaak gebruikt voor de vervaardiging van klompen of voor de vervaardiging van pulp voor krantenpapier.

Een aangename eigenschap is de balsemgeur die de knopschubben hebben van veel populieren. Bijen halen in het voorjaar de kleverige hars van de knopschubben. Met deze "propolis" dichten de bijen de kieren in de bijenkast.

Naam: Egelantier
Familienaam: Rozenfamilie

Rosa rubiginosa
Rosaceae

SOORT PLANT: Struik. **LENGTE:** 0,60 – 2 m.
BLOEMKLEUR: Rozerood en wit. **BLOEIMAANDEN:** juni-augustus

BODEM: Zonnige plaatsen op droge, matig voedselarme tot matig voedselrijke, basische (kalkrijke) grond (zand, leem en stenige plaatsen.)

GROEIPLAATSEN: Heggen, (duin-)struwelen, grindstranden, bosranden, bermen, hoge zandige uiterwaarden, krijthellingen.

VERSPREIDING: Europa, noordwaarts tot Zuid-Scandinavië, Zuidwest-Azië en het Atlasgebied.

NEDERLAND: Algemeen in de Hollandse en Zeeuwse duinen, elders vrij zeldzaam.

De Egelantier is een tamelijk lage, gedrongen struik. Het is een typische pionierstruik, net als de Hondstroos; hij neemt snel bezit van verwaarloosde akkers of hooi- en weilanden. De Egelantier lijkt veel op de Hondstroos, de bladeren van de Egelantier zijn echter van boven opvallen glanzend en bij wrijving verspreiden ze een aangename zoetzure appelgeur. De bloemen zijn iets kleiner dan bij de Hondstroos, hij krijgt rode bottels, met klierborstels aan de voet. De kelk blijft aan de bottels zitten. In het najaar vormt de struik met zijn bottels een geliefde winterkost voor veel soorten vogels. De Egelantier verlangt een zonnige standsplaats.

Naam: Hondсроos
Familienaam: Rozenfamilie

Rosa canina
Rosaceae

SOORT PLANT: Struik.

BLOEMKLEUR: Roze, soms vrijwel wit.

LENGTE: 1 – 3 m.

BLOEIMAANDEN: juni-juli.

BODEM: Zonnige tot half beschaduwde plaatsen op vochtige tot droge, matig voedselrijke tot voedselrijke grond (alle grondsoorten.)

GROEIPLAATSEN: Heggen, bosranden, wegbermen, struwelen, uiterwaarden, moerasbosranden, duinvalleien, hellingen, dijken, spoorbermen.

VERSPREIDING: Europa, behalve de noordoostelijkste delen, Zuidwest-Azië en Noord-Afrika.

NEDERLAND: Vrij algemeen

De Hondсроos is een lage tot vrij hoge struik en bloeit omstreeks het begin van de zomer. De takken hebben brede haakvormige, gekromde stekels. De kroonbladeren zijn zachtroze. De rode bottels van de Hondсроos zijn eivormig. In tegenstelling tot de Egelantier zijn de bottels kaal; de kelkbladeren laat hij al in een vroeg stadium vallen. De bottel bevat talrijke harde nootjes. Kleine vogels eten alleen de vlezig wand van de bottel. De wat grotere vogels, zoals eksters, kraaien, kauwen en pestvogels, eten de hele bottel. De harde nootjes worden met de ontlasting verspreid. De Hondсроos groeit op bijna elke grondsoort en kan tot doornstruwelen uitgroeien.

Naam: Wilde lijsterbes
Familiennaam: Rozenfamilie

Sorbus aucuparia
Rosaceae

SOORT PLANT: Boom of struik.
BLOEMKLEUR: Roomwit.

LENGTE: 3 – 10 m.
BLOEIMAANDEN: mei-juni.

BODEM: Zonnige tot licht beschaduwde plaatsen op vrij droge tot vrij natte, voedselarme tot matig voedselrijke grond (zand, leem en veen, zelden op klei of krijt.)

GROEIPLAATSEN: Loofbossen, naaldbossen, houtwallen, hagen, heide, beekwanden, greppelwanden, oud trilveen, veenmosrietland.

VERSPREIDING: Europa, behalve een groot deel van het Middellandse-Zeegebied, en de Kaukasus.

NEDERLAND: Algemeen, maar zeldzaam in Zeeland en in het noordelijk zeekleigebied.

De roomwitte bloemschermen van de Wilde Lijsterbes leveren honing en stuifmeel voor bijen en vliegen. Ze verspreiden een weelig zoete geur. De vruchten zijn bolrond, oranje tot vuurrood, en worden vooral door lijsters, spreuwen en pestvogels gegeten. De bessen kunnen voor mensen enigszins giftig zijn. De Lijsterbes is zeer vorstbestendig en komt dan ook tot in het hoge noorden van Europa voor. Het was een van de eerste planten die weer na de ijstijd in Nederland groeiden.

De Wilde Lijsterbes weet zich snel in verwaarloosde hooi- of weilanden te vestigen; het is een pioniersboom. De soort is goed bestand tegen stof, rook en luchtverontreiniging en heeft weinig last van ziekten of plagen. Het is een sierlijke open boom die vooral in de herfst op zijn mooist is, als hij met helder rode trossen bessen is getooid.

Naam: Eenstijlige meidoorn

Familienaam: Rozenfamilie

Crataegus monogyna

Rosaceae

SOORT PLANT: Struik.

BLOEMKLEUR: Wit.

LENGTE: 1,80 – 10 m.

BLOEIMAANDEN: mei-juni.

BODEM: Zonnige tot licht beschaduwde plaatsen op vochtige tot droge, matig voedselrijke tot voedselrijke (kalkrijke) grond (alle grondsoorten.)

GROEIPLAATSEN: Heggen, struwelen, bossen, randen van vochtige duinvalleien, steile hellingen, rotsen, dijkellingen, langs sloten.

VERSPREIDING: Europa, noordwaarts tot in Zuid-Scandinavië, Zuidwest-Azië en in het Atlasgebied.

NEDERLAND: Algemeen.

De Eenstijlige Meidoorn komt vaker voor dan de Tweestijlige Meidoorn. In vrijwel heel Nederland komt hij algemeen voor. Het is een sterk gedoornde hoge struik of kleine boom. De snel groeiende Meidoorn vormt een bijna ondoordringbare heg. In mei bloeit de meidoorn uitbundig met zijn witte bloemen. De bloemen ruiken niet aangenaam, maar ze zijn een lust voor het oog. In augustus komen de rode vruchten aan de struik. Meidoornbessen vormen wintervoedsel voor vele vogels. Men kan er ook gelei van maken, die rijk is aan vitamine c. De Meidoorn is een struik van het cultuurlandschap; ze werden vroeger vaak gebruikt als afscheiding tussen erven, akkers en weilanden. In Nederland is de Meidoorn eeuwenlang een landschapsbepalend en karakteristiek element geweest met een grote esthetische waarde.

Naam: Tweestijlige meidoorn

Familienaam: Rozenfamilie

Crataegus laevigata

Rosaceae

SOORT PLANT: Struik.

BLOEMKLEUR: Wit.

LENGTE: 1,80 - 4,50 m.

BLOEIJAANDE: mei.

BODEM: Zonnige tot licht beschaduwde plaatsen op vochtige, matig voedselrijke, zwak zure tot basische (kalkrijke) grond (keileem, potklei, krijt en löss.)

GROEIPLAATSEN: Struwelen, hagen, oeverwallen van riviertjes, lichte loofbossen, boswallen, hellingbossen.

VERSPREIDING: Midden- en Zuid-Europa, westwaarts tot Midden-Engeland en Noord-Spanje.

NEDERLAND: Vrij zeldzaam in het oosten van het land, zeldzaam in Zuid-Limburg, het rivierengebied en in Drente, elders zeer zeldzaam.

De Tweestijlige Meidoorn is een lage tot vrij hoge struik en bloeit omstreeks de eerste week van mei. In Nederland tamelijk zeldzaam. De bladeren van de Tweestijlige Meidoorn zijn 3-5 lobbig en minder diep ingesneden dan het blad van de Eenstijlige Meidoorn. De Tweestijlige Meidoorn is een struik van ongestoorde bosvegetatie, hij komt vaker als solitaire struik voor dan de Eenstijlige Meidoorn, die vaak als haagstruik bekend staat. De rode vruchten zijn ronder en roder dan bij de Eenstijlige Meidoorn.

Naam: Sleedoorn
Familienaam: Rozenfamilie

Prunus spinosa
Rosaceae

SOORT PLANT: Struik.
BLOEMKLEUR: Wit.

LENGTE: 1,50 – 3 m.
BLOEIMAANDEN: maart-mei.

BODEM: Zonnige tot half beschaduwde plaatsen op vochtige, matig voedselrijke, vaak kalkhoudende grond (lemig zand, krijt, löss, leem, zavel, klei en stenige plaatsen.)

GROEIPLAATSEN: Heggen, bosranden, lichte plekken in loofbossen, struwelen, wegranden, duinen, zandige uiterwaarden, kleigroeven, kapvlakten, dijkhellingen, zandduintjes langs rivieren.

VERSPREIDING: Europa, noordwaarts tot Zuid-Scandinavië, Zuidwest-Azië en het Atlasgebied.

NEDERLAND: Vrij algemeen, maar zeldzamer in Zuid- en Noord-Holland en in het Fries-Groningse kleigebied.

In maart-april bloeit de Sleedoorn met zijn overvloed aan witte bloemen, net op het moment dat de bloei van de meeste wilgen afneemt. In september-oktober rijpen de blauwberijpte bolvormige vruchten. De vruchten lijken wel iets op kleine pruimpjes en men vermoedt dat de Sleedoorn een voorouder is van de Damastpruim. De vruchten van de Sleedoorn worden voor mens en dier pas eetbaar nadat ze een tijdlang bevroren zijn geweest. Ze kunnen dan tot compote verwerkt worden of op brandewijn worden gezet. De struik bezit doornen en daardoor biedt de Sleedoorn vogels een doeltreffende bescherming. Vaak zie je in een Sleedoornstruik dan ook een vogelnestje. De zeldzame pruimenpage-vlinder legt zijn eitjes hoofdzakelijk op de Sleedoorn.

Naam: Vogelkers (Wilde sering)

Familienaam: Rozenfamilie

Prunus padus

Rosaceae

SOORT PLANT: Boom of struik.

LENGTE: 3 – 15 m.

BLOEMKLEUR: Wit.

BLOEIMAANDEN: april-mei.

BODEM: Zonnige tot licht beschaduwde plaatsen op vrij vochtige tot vrij natte, matig voedselrijke tot voedselrijke, zwak zure, humeuze grond (zand, leem en klei.) Vaak in bron- of kwelgebieden.

GROEIPLAATSEN: Loofbossen, houtwallen, struwelen, heggen, kiezelgroeven, natte bosjes aan de binnenduinrand (kwelzone), bosranden.

VERSPREIDING: Europa, noordwaarts tot de Noordkaap, en West- en Midden-Azië.

NEDERLAND: Vrij algemeen op het pleistoceen, in het rivierengebied en op de grens van het Hollandse duingebied en het laagveengebied, elders zeer zeldzaam.

De Vogelkers is een halfschaduwheester van voedselrijke grond. Hij is verwant aan de zoete kers; de rijpe, blauw-zwarte bessen hebben echter een bittere smaak die alleen eetbaar zijn voor vogels. In mei is de boom op zijn mooist als de lange hangende witte bloemtrossen een weëë amandelgeur verspreiden. De bladeren verschijnen tegelijk met de bloemknoppen. In de volksmond wordt hij ook wel wilde sering genoemd door zijn prachtige bloeiwijze maar hij is geen familie van de sering. De Vogelkers moet niet verward worden met de Amerikaanse Vogelkers; deze laatste soort is ingevoerd in Nederland en wordt ook wel bospest genoemd omdat hij razendsnel verwildert in de bossen en de inheemse soorten verdringt.

Naam: Appel

Familienaam: Rozenfamilie

Malus sylvestris/Malus domestica

Rosaceae

SOORT PLANT: Boom of struik.

BLOEMKLEUR: Roze.

LENGTE: 2 – 10 m.

BLOEIMAANDEN: april-mei.

BODEM: Zonnige tot half beschaduwde plaatsen op vochtige, matig voedselrijke, vaak kalkhoudende grond (leem en rivierzand.)

GROEIPLAATSEN: Bossen, bosranden, houtwallen, hagen, struwelen, verlaten boomgaarden, wegbermen, langs sloten.

VERSPREIDING: Europa, noordwaarts tot Midden-Scandinavië, en Zuidwest-Azië.

NEDERLAND: Vrij algemeen, maar de wilde vorm is verdwenen door bastaardering met gekweekte, verwilderde appels.

De Wilde Appel is de stamvorm van al onze gekweekte appels. De vruchten van de Wilde Appel zijn weliswaar kleiner en bitterder van smaak dan de gecultiveerde appel, toch maakt men er jam, gelei en wijn van. Ook vogels zijn dol op de Wilde Appels. De takken van de Wilde Appel worden beschermd door doorns; waarschijnlijk zijn die bij de gekweekte rassen weggecultiveerd.

De Appel is een lage boom of een hoge struik die in het midden van de lente bloeit. De bloesem van de appel is vaak wit met roze. In vrijwel heel Nederland zijn min of meer regelmatig in het wild groeiende Appelbomen aan te treffen. Hij groeit dan vooral aan bosranden en in houtwallen op vochthoudende, vrij voedselrijke leemgrond of op zandige rivierafzettingen.

Naam: Peer

Familienaam: Rozenfamilie

Pyrus communis / *Pyrus pyraster*

Rosaceae

SOORT PLANT: Boom of struik.

LENGTE: 6 – 18 m.

BLOEMKLEUR: Wit.

BLOEIMAANDEN: april-mei.

BODEM: Zonnige tot half beschaduwde plaatsen op vochtige, matig voedselrijke, vaak kalkhoudende grond (leem, zavel, klei, löss en krijt.) Warmteminnend.

GROEIPLAATSEN: Bermen, struwelen, krijthellingstruwelen, hagen, bosranden, rivier- en beekdalbossen.

VERSPREIDING: Zuid-, Midden- en Oost-Europa en Zuidwest-Azië.

NEDERLAND: Vrij zeldzaam, alleen nog verwilderd. De wilde vorm is uitgestorven, in de 17de eeuw groeide deze in het Zalkerbos aan de IJssel bij Zwolle.

De Peer bloeit in het begin van de lente nog voor dat de Appelbomen in bloei komen. De bloesem van de peer is wit. Het vruchtvlees van de wilde peer bevat kenmerkende klompjes of nesten van verhoude cellen (steencellen). Bij de gekweekte perenrassen zijn die door selectieve teelt grotendeels verdwenen.

Oorspronkelijk komt de peer vermoedelijk uit Azië, maar in Europa kent men hem al duizenden jaren. In wilde staat is de Peer een gedoornde boom met bittere melige vruchten. In Nederland komt de wilde Peer eigenlijk niet meer voor. Het betreft hoofdzakelijk verwilderde exemplaren en men neemt aan dat de Peer zich bij ons niet of nauwelijks op eigen kracht handhaaft.

Naam: Pruim

Familienaam: Rozenfamilie

Prunus domestica

Rosaceae

SOORT PLANT: Boom of struik.

BLOEMKLEUR: Wit.

LENGTE: 3 – 12 m.

BLOEIMAANDEN: april-mei.

BODEM: Zonnige tot half beschaduwde plaatsen op vochtige, matig voedselrijke grond.

GROEIPLAATSEN: Bosranden.

VERSPREIDING: Kaukasus.

NEDERLAND: Verwilderd.

De Pruim is een kleine boom van maximaal 8 meter hoog. De bladeren zijn aan beide zijden behaard. Vanwege de smakelijke vruchten zijn van de Wilde Pruim zijn talloze kweekrassen ontwikkeld, bijvoorbeeld de Reine Claude, de Victoria en de Damastpruim. De Damastpruim is ontstaan uit kruisingen tussen de Sleedoorn en de Kerspruim. De witte bloesem komt in april-mei aan de boom en de vruchten rijpen in september-oktober tot kleine ronde paarsachtige vruchten met een wasachtige glans. De takken zijn gedoornd. De wilde Pruim komt alleen nog maar op enkele plaatsen voor. Hij zou vanuit de Kaukasus door de Kelten naar Europa zijn gebracht. In Zuid-Duitsland is hij nog te vinden op leihellingen, langs akkers en in heggen.

Naam: Zoete kers
Familienaam: Rozenfamilie

Prunus avium
Rosaceae

SOORT PLANT: Boom.
BLOEMKLEUR: Wit.

LENGTE: 3 – 20 m.
BLOEIMAANDEN: april-mei.

BODEM: Zonnige tot half beschaduwde plaatsen op vochtige, matig voedselrijke, humeuze grond (krijt, löss, leem en zand.)

GROEIPLAATSEN: Loofbossen, gemengde bossen, hellingbossen, bosranden, hagen, houtwallen, langs wegen, beekoeverwallen.

VERSPREIDING: West-, Midden- en Zuidoost-Europa, oostwaarts tot bij de Kaspische Zee, en het Atlasgebied.

NEDERLAND: Vrij algemeen in Zuid-Limburg, op het pleistoceen en in het aangrenzende rivierengebied, elders zeer zeldzaam.

Veel gecultiveerde kersenbomen zijn afgeleid van de Zoete Kers. Men noemt hem ook wel eens Kriek. De vruchten van de Zoete Kers worden vers gegeten, maar ook op allerlei manieren verwerkt. Men maakt er siroop en hoestmiddeltjes van, en uit met pit en al fijngestampde kersen worden heerlijke likeuren gedistilleerd. In België is het kersenbier of Kriek bekend. De Zoete Kers kan men bij ons nog in bossen tegenkomen en in de bossen rond Almere zijn ze hier en daar talrijk aangeplant. Op ongunstige omstandigheden (hoge waterstand, beschadiging, parasieten, te zware bemesting) reageert de Zoete Kers door te gommen: de bast scheidt dan een kleverig, bruinig vocht af (kersengom). De dunne bast is glad en vervelt door dwars af te rollen.

Naam: Gewone es
Familienaam: Olijffamilie

Fraxinus excelsior
Oleaceae

SOORT PLANT: Boom. **LENGTE:** tot 40 m.
BLOEMKLEUR: Groengeel, paarsbruin. **BLOEIMAANDEN:** april-mei.

BODEM: Zonnige tot licht beschaduwde plaatsen op natte tot matig vochtige, matig voedselrijke tot voedselrijke, vaak kalkhoudende grond (klei, krijt, zand, leem, kleihoudend laagveen, zavel en löss.)

GROEIPLAATSEN: Loofbossen en struwelen.

VERSPREIDING: West-, Midden- en Oost-Europa vanaf Noord-Spanje en de Balkan tot Zuid-Scandinavië en de Kaukasus.

NEDERLAND: Algemeen.

De Gewone Es is een lichtboom; de bladeren zitten voornamelijk aan de buitenkant van de kroon. Staat hij vrij dan vormt hij een opvallende open, ronde, grof gestructureerde kroon. In het voorjaar, nog voor de bladeren aan de boom komen, vertoont de boom soms een mooie purperen waas, door de bloeiende bloemen. De mannelijke en vrouwelijke bloemen zitten aan dezelfde boom op verschillende takken. Komt pas laat in het voorjaar in blad waardoor de ondergroei van kruiden een kans krijgt.

Kenmerkend voor de gewone es zijn de mat-zwarte knoppen ("potloodboom"); ze lijken op bokkenpootjes en zijn daaraan goed te herkennen. De Gewone Es is een van de hoogste bomen uit onze flora. Hij vereist van de bodem een goede zuurstofvoorziening en een vrij hoge vochtigheid. De gevleugelde zaden blijven vaak de hele winter aan de boom hangen.

Naam: Wilde liguster
Familiennaam: Olijffamilie

Ligustrum vulgare
Oleaceae

SOORT PLANT: Struik.
BLOEMKLEUR: Wit.

LENGTE: 1,20 – 3 m.
BLOEIMAANDEN: juni-juli.

BODEM: Zonnige tot matig beschaduwde plaatsen op matig voedselarme tot matig voedselrijke, vochtige tot droge, kalkrijke grond (zand, krijt, zavel en stenige plaatsen.) Warmteminnend.

GROEIPLAATSEN: Duinen, lichte loofbossen, bosranden, struwelen, heggen.

VERSPREIDING: Zuid-Europa en oostwaarts tot de Kaukasus,. De noordgrens loopt van Midden-Engeland dwars door Nederland en Duitsland naar de Zwarte Zee.

NEDERLAND: Vrij algemeen in de Hollandse en Zeeuwse duinen en in Zuid-Limburg, elders zeldzaam.

De Wilde Liguster is een lage heester. De jonge twijgen zijn buigzaam; het oudere hout is zeer hard. Vroeger werd de Wilde Liguster vaak gebruikt voor het maken van heggen; later werd zijn taak overgenomen door de uit Japan ingevoerde Haagliguster (*ligustrum ovalifolium*), deze heeft bredere bladeren die langer aan de struik blijven. De Wilde Liguster is een semi-groenblijvende struik, hij verliest bij zeer koud weer een groot deel van zijn bladeren. De kleine bloemen staan in pluimen aan het einde van de takken; ze verspreiden een sterke weezoete geur. De roomwitte bloemen worden bezocht door bijen, hommels, kevers en vliegen. Is tevens voedselplant van de rupsen van de Ligusterpijlstaart, een zeldzame vlinder die dankzij de heggen ook in de stad te zien is.

Naam: Gelderse roos
Familienaam: Kamperfoeliefamilie

Viburnum opulus
Caprifoliaceae

SOORT PLANT: Struik of boom.
BLOEMKLEUR: Roomwit, iets roze.

LENGTE: 1,50 – 3 m.
BLOEIJAARNDEN: juni.

BODEM: Zonnige tot licht beschaduwde plaatsen op vochtige tot vrij natte, matig voedselrijke tot voedselrijke, humeuze grond (lemig zand, duinzand, leem, rivierklei en zavel.)

GROEIPLAATSEN: Loofbossen, struwelen, heggen, bronbossen, moerasbossen, beekbossen, duinen.

VERSPREIDING: Gematigde zone van Eurazië.

NEDERLAND: Vrij algemeen, maar zeer zeldzaam in Zeeland en in het noordelijk zeekleigebied.

De bloemen van de Gelderse Roos staan in vlakke tuilen en bestaan uit twee bloemtypen; de kleine vruchtbare bloemen zitten in het midden van de tuil. De tot 2 cm in doorsnee brede randbloemen zijn steriel (onvruchtbaar) en dienen alleen om de aandacht van insecten te trekken. Zweefvliegen, kevers en sommige vlindersoorten worden door de grote, witte bloemen aangelokt en bezoeken dan tevens de kleinere, vruchtbare bloempjes in het midden van de bloeiwijze. In de herfst verschijnen de glanzend rode bolvormige vruchten die als trosjes lang aan de struik blijven zitten. De vruchten worden gegeten door lijsters. De Gelderse Roos groeit goed in de zon en matig in de halfschaduw.

Naam: Trosvlier (Bergvlier)
Familienaam: Kamperfoeliefamilie

Sambucus racemosa
Caprifoliaceae

SOORT PLANT: Struik.

LENGTE: 3 – 6 m.

BLOEMKLEUR: Geel, groengeel.

BLOEIMAANDEN: april-mei.

BODEM: Zonnige tot licht beschaduwde plaatsen op matig droge, matig voedselarme tot voedselrijke, vaak kalkarme grond (zand, leem, veen en stenige plaatsen.)

GROEIPLAATSEN: Heggen, houtwallen, kapvlakten, brandplekken in bossen, stormvlakten, bosranden, lichte loofbossen, bergbossen, langs vennen (met binnendringend voedselrijk water).

VERSPREIDING: Gematigde zone van het noordelijk halfrond.

NEDERLAND: Vrij algemeen op het pleistoceen en in Zuid-Limburg, elders vrij zeldzaam.

De bloemen verschijnen in april – mei in groenachtig-geel afgeronde pluimen. Ze bevatten weinig honing maar veel stuifmeel en worden door kevers en vliegen bestoven. De bladeren bevatten klieren die voor en tijdens de bloeitijd honing afgeven; daar komen veel mieren op af. De vruchten lijken op kleine druiventrosjes en worden gegeten door vogels. Het vruchtvlees is weliswaar voor mensen eetbaar, maar de stenen zijn giftig. De Trosvlier heeft een voorkeur voor een wat zure grond. Vermoedelijk wordt de vestiging van de Trosvlier bevorderd door de bemesting in de vorm van zure neerslag.

Naam: Gewone vlier
Familienaam: Kamperfoeliefamilie

Sambucus nigra
Caprifoliaceae

SOORT PLANT: Struik of boom.
BLOEMKLEUR: Roomwit.

LENGTE: 3 – 10 m.
BLOEIMAANDEN: juni-juli.

BODEM: Zonnige tot half beschaduwde plaatsen op droge tot vochtige, matig voedselrijke tot zeer voedselrijke, vaak kalkhoudende en omgewerkte grond (allerlei grondsoorten.)

GROEIPLAATSEN: Heggen, struwelen, lichte lofbossen, wilgenbossen, populierplantages, kapvlakten, langs de kust op drooggevalen platen, in de duinen, oude muren, ruïnes, stortplaatsen, rivieroeveren.

VERSPREIDING: Europa, vanaf het Middellandse-Zeegebied, tot Zuid-Scandinavië en Oekraïne, in het oosten tot de Kaukasus.

NEDERLAND: Algemeen.

De struik wordt niet ouder dan enkele tientallen jaren. De Gewone Vlier is indicator van stikstofrijke bodems. Hij komt dan ook overal voor waar de grond is verrijkt door de afbraak van organisch materiaal. De bloemen staan in vlakke tuilen aan het eind van lange twijgen, ze geuren sterk maar bezitten weinig honing maar wel veel stuifmeel. De glanzend zwarte vlierbessen worden vooral door vogels gegeten. De mens maakt al eeuwen gebruik van de Vlier; van de bessen maakt men wijnen en jams, van de bloemen trekt men thee om de hoest te bestrijden, een aftreksel van de schors gebruikt men als laxermiddel. De twijgen zijn rijk aan wit merg. Vele generaties hebben fluitjes en blaaspijpen uit de twijgen gesneden.

Naam: Gele kornoelje
Familienaam: Kornoeljefamilie

Cornus mas
Cornaceae

SOORT PLANT: Struik.
BLOEMKLEUR: Geel.

LENGTE: 3 – 6 m.
BLOEIMAANDEN: februari-maart.

BODEM: Zonnige tot licht beschaduwde plaatsen op matig droge tot vochtige, matige voedselarme tot matig voedselrijke, basische (kalkrijke) grond (krijt en stenige plaatsen.)

GROEIPLAATSEN: Struweel, loofbossen, krijthellingbossen, houtwallen, hellingen, rotsen, bermen van holle wegen.

VERSPREIDING: Zuidoost- en Midden-Europa, Klein-Azië en de Kaukasus.

NEDERLAND: Zeer zeldzaam in Zuid-Limburg.

De kleine gele bloemen verschijnen in februari of maart aan de struik en is daardoor een van de eerste struiken die in het vroege voorjaar in bloei komen. De glanzend rode vruchten zijn pas dan voor mensen eetbaar als de vorst er overheen is gegaan. Vroeger werd de Gele Kornoelje aangeplant vanwege de eetbare rode vruchten waarvan men jam en gelei maakte. De bessen zijn rijk aan appelzuur, vitamine-C en pectine. Ze zijn tamelijk wrang om rauw te eten maar heel goed bruikbaar om jam (confituur) te maken. De smaak lijkt op die van veenbessenjam. Tegenwoordig plant men de Gele Kornoelje alleen nog aan voor sierdoeleinden. Wanneer men het blad aan de uiteinden uit elkaar trekt, blijven de helften samenhangen door de vezelige vaatbundels, die als dunne witte draadjes verschijnen.

Naam: Rode kornoelje
Familienaam: Kornoeljefamilie

Cornus sanguinea
Cornaceae

SOORT PLANT: Struik.
BLOEMKLEUR: Roomwit.

LENGTE: 0,90 - 2,80 m.
BLOEIMAANDEN: juni.

BODEM: Zonnige tot licht beschaduwde plaatsen op vochtige, matig voedselrijke, humeuze, zwak zure tot kalkhoudende grond (krijt, leem löss, lichte klei en zandige rivierklei.)

GROEIPLAATSEN: Struweel, houtwallen, loofbossen, duinen, heggen, krijthellingen, uiterwaarden (bosranden en kapvlakten.)

VERSPREIDING: Europa, noordwaarts tot 55° N.Br.

NEDERLAND: Vrij algemeen in Zuid-Limburg, vrij zeldzaam in het rivierengebied en op het pleistoceen, zeldzaam in Zeeland en in de Hollandse duinen.

De naam ontleend de Rode Kornoelje aan de rode kleur van de bladeren in de herfst en de rode twijgen in de winter. Doordat de meeste bomen en struiken kaal zijn valt de rode gloed van de twijgen goed op. Door wortelopslag kan hij een zeer dicht struikgewas vormen. Bloemen verschijnen in mei-juni aan de struik in roomwitte schermvormige pluimen. Ze verspreiden een onaangename weeë geur. De ronde zwarte bessen rijpen in september aan de struik; ze zijn voor de mens niet eetbaar en worden daarom ook wel duivelsbessen genoemd. Vroeger werd van de bessen lampolie gemaakt. Kwajongens wisten vroeger wel raad met kornoeljebladeren. Ze wreven een paar bladeren in hun handen fijn en wreven vervolgens met hun kornoeljehanden over iemands gezicht. Het lijkt dan net of er honderdduizend kleine naaldjes in de huid prikkelen.

Naam: Gewone esdoorn   *Acer pseudoplatanus*
Familienaam: Esdoornfamilie   *Aceraceae*

SOORT PLANT: Boom.
BLOEMKLEUR: Groengeel.

LENGTE: tot 30 m.
BLOEIMAANDEN: april-juni.

BODEM: Zonnige tot licht beschaduwde plaatsen op droge tot matig vochtige, matig voedselrijke tot voedselrijke grond (vaak op zand of stenige plaatsen.)

GROEIPLAATSEN: Loofbossen, kreupelhout, hakhout, heggen, oevers, ravijnen, noord- en westhellingen, pionier op open duinhellingen.

VERSPREIDING: Zuid- en Midden-Europese gebergten en Noordwest-Europa.

NEDERLAND: Vrij algemeen.

Kenmerk van de Esdoorn is de handvormige diep ingesneden bladvorm en zijn rode bladsteel. In onze streken verwildert deze oorspronkelijk Midden- en Zuideuropese soort gemakkelijk. De Gewone Esdoorn verdraagt zilte zeewind en wordt daarom vaak aangeplant in kustgebieden. Esdoornhout is roomwit, gemakkelijk te bewerken en trekt niet krom.

Het sap van de esdoorns is zeer rijk aan suiker. Bij aanboren van de stam kan het suikerhoudend bloedingsap worden afgetapt. Er werd en wordt vooral in Noord Amerika en in Canada veel snoepgoed bereid uit esdoornsap. De bladeren van de Gewone Esdoorn vertonen vaak zwarte "inktvlekken", een algemene schimmelziekte die de boom verder geen last veroorzaakt. De vrucht bestaat uit twee eenzadige delen, elke met een lange vleugel. De zaden worden door de wind verspreid, waarbij de vleugels als windvanger (propeller) werken.

Naam: Spaanse aak (Veldesdoorn)

Familienaam: Esdoornfamilie

Acer campestre

Aceraceae

SOORT PLANT: Boom of struik.

BLOEMKLEUR: Groengeel.

LENGTE: 3 – 20 m.

BLOEIMAANDEN: mei-juni.

BODEM: Zonnige tot licht beschaduwde plaatsen op droge tot vochtige, matig voedselrijke tot voedselrijke, kalkhoudende grond (krijt, zavel, löss, leem en beekafzettingen.)

GROEIPLAATSEN: Loofbossen, hellingbossen, bosranden, rivierduinbosjes, duinen, heggen, hakhout, kreupelhout.

VERSPREIDING: West-, Midden- en Zuidoost-Europa, oostwaarts tot bij de Kaspische Zee.

NEDERLAND: Vrij algemeen in Zuid-Limburg, het rivierengebied en in de Hollandse en Zeeuwse duinen, zeldzaam in het oosten van het land.

De stam van de Spaanse Aak heeft een grijs, aanvankelijk gladde, later gebarsten schors. De bladeren zijn kleiner dan die van de Gewone Esdoorn en hebben vijf stompe lobben, de onderste lobben zijn veel kleiner dan de rest. De vleugels van de vruchthelften staan in elkaars verlengde. In de herfst valt de Spaanse Aak op door een fraai kleurend loof, dikwijls roodachtig of goudgeel. Hij verlangt meer warmte dan de Gewone en de Noorse Esdoorn. De Spaanse Aak is de enige esdoornsoort die bij ons oorspronkelijk inheems is. Esdoornhout wordt gebruikt in de vioolbouw. Het achterblad, de hals, de zijranden en de kam zijn hiervan gemaakt.

Naam: Hulst

Familienaam: Hulstfamilie

Ilex aquifolium

Aquifoliaceae

SOORT PLANT: Struik of boom.

LENGTE: tot 10 m.

BLOEMKLEUR: Wit of roze.

BLOEIMAANDEN: mei-juni.

BODEM: Zonnige tot matig beschaduwde plaatsen op vochtige, humeuze, matig voedselrijke, zwak zure zand- en leemgrond.

GROEIPLAATSEN: Loofbossen, houtwallen, struweel, stenige plaatsen, heggen, duinbossen.

VERSPREIDING: West- en Zuid-Europa en het Atlasgebied, noordwaarts tot in West-Noorwegen.

NEDERLAND: Vrij algemeen op het pleistoceen en in de Hollandse duinen, elders zeer zeldzaam.

De Hulst verdraagt veel schaduw, maar op wat donkerder plaatsen blijft de hulst een struikvorm, staat hij daarentegen vrij dan kan hij uitgroeien tot een kegelvormige boom. Als wintergroene boom of struik is hij gevoelig voor strenge vorst; ook verlangt hij een betrekkelijk regenrijk klimaat. De kleine witte geurende bloemen verschijnen in mei en worden vooral door bijen bestoven. De glanzend rode vruchten zijn voor mensen giftig maar merels en lijsters lusten ze graag. Ze worden pas gegeten als er nachtvorst overheen is gegaan. Door de vorst vindt er namelijk omzetting van zetmeel in suiker plaats. De vruchtdragende takken worden vaak als kerstversiering gebruikt. De bladeren zijn donkergroen glanzend die gewoonlijk scherp getand zijn met afwisselend omhoog, opzij en omlaag gerichte tanden. Oudere hulststruiken krijgen dikwijls overwegend gaafrandige langwerpige bladeren.

Naam: Wilde kardinaalsmuts
Familienaam: Kardinaalsmutsfamilie

Euonymus europaeus
Celastraceae

SOORT PLANT: Struik.

LENGTE: 1,50 – 6 m.

BLOEMKLEUR: Groengeel.

BLOEIMAANDEN: mei-juni.

BODEM: Zonnige tot matig beschaduwde plaatsen op droge, soms wat vochtige, matig voedselarme tot matig voedselrijke, kalkhoudende grond (leem, zand en krijt.)

GROEIPLAATSEN: Heggen, bosranden, loofbossen, houtwallen, duinstruweel, rivierduinbosjes.

VERSPREIDING: Europa behalve het noorden. oostwaarts tot in de Kaukasus.

NEDERLAND: Algemeen in de Hollandse en Zeeuwse duinen, elders vrij algemeen, maar zeldzaam in Zeeland, in laagveengebieden en in het noordelijk zeekleigebied.

Kenmerkend van de Wilde Kardinaalsmuts is de donkergroene kleur van de twijgen. Vaak worden de takken vierkantig door de vorming van kurklijsten. Verder is het een weinig opvallende struik door het jaar heen, behalve in de herfst; dan tooit hij zich met zijn donkerrode bladeren en zijn karakteristieke rozerode, vierlobbige vruchten die wel wat lijken op het hoofddekse van een kardinaal (vandaar de naam). De plant is giftig voor de mens; de vogels eten de vruchten graag. De struik heeft vaak veel opslag en vormt veel waterloten.

Naam: Winterlinde
Familienaam: Lindefamilie

Tilia cordata
Tiliaceae

SOORT PLANT: Boom.
BLOEMKLEUR: Geel.

LENGTE: tot 35 m.
BLOEIMAANDEN: juni-juli.

BODEM: Zonnige tot licht beschaduwde plaatsen op vochtige, matig voedselrijke, vaak kalkhoudende, humeuze grond (vaak lemig.)

GROEIPLAATSEN: Hakhout, loofbossen, hellingbossen, houtwallen langs beken.

VERSPREIDING: Europa, behalve de noordelijkste en de zuidelijkste delen, West-Siberië en de Kaukasus.

NEDERLAND: Vrij zeldzaam in het wild; vaak aangeplant

OPMERKING: De Hollandse linde (*Tilia x vulgaris*) is de kruising van de Zomerlinde en de Winterlinde.

De Winterlinde of Kleinbladige Linde is in Nederland in de natuur zeldzaam. Linden zijn typische cultuurgewassen, ze zijn vaak aangeplant langs wegen en in parken en tuinen. Het dichtstbijzijnde bos waarin deze boom talrijk voorkomt ligt in Duitsland, nabij Bonn. De bladeren zijn ongeveer 4-6 cm lang. De onderkant van de bladeren is blauwgroen met in de nervoksel bruinrode haarbosjes. De vruchtbolletjes zijn niet tot slechts zwak geribd, dit in tegenstelling tot de andere lindensoorten. Het hout van Lindebomen trekt niet krom en daarom wordt het nog steeds gebruikt voor klankborden en toetsen van piano's en orgels. De gedroogde lindebloesem is een bekend middelje tegen verkoudheid en heeft zweet-bevorderende werking. Van lindebloesem trekt men ook een lekkere thee.

Naam: Zomerlinde

Familienaam: Lindefamilie

Tilia platyphyllos

Tiliaceae

SOORT PLANT: Boom.

BLOEMKLEUR: Geel.

LENGTE: tot 40 m.

BLOEIMAANDEN: juni-juli.

BODEM: Zonnige tot licht beschaduwde plaatsen op vochtige, matig voedselrijke, vaak kalkhoudende, humeuze grond (leem en krijt.)

GROEIPLAATSEN: Loofbossen, krijthellingbossen, loofbossen in of bij bronnen.

VERSPREIDING: Berggebieden van Midden- en Zuid-Europa en op sommige relatief warme plaatsen in Noordwest-Europa.

NEDERLAND: Zeldzaam in Zuid-Limburg, in het oosten van het land en in het rivierengebied.

OPMERKING: De Hollandse linde (*Tilia x vulgaris*) is de kruising van de Zomerlinde en de Winterlinde.

De Zomerlinde of Grootbladige Linde kan zeer oud worden tot wel 1000 jaar. Hij loopt niet aan de voet uit, zoals bij de andere soorten. De bladeren zijn iets dunner dan de bladeren van de Winterlinde, aan de onderkant blijvend behaard, met witte haarbosjes in de nerfoksel. De groenig gele bloemen komen pas aan de boom als de bladeren uitgegroeid zijn, zo omstreeks de langste dag. Vooral tegen de avond geuren de bloemen heerlijk. De Zomerlinde is de eerste lindesoort die in het jaar tot bloei komt; de andere lindesoorten komen een paar weken later in bloei. De bloemen hangen in groepjes van 3 of 4 aan lange schutbladeren. De bolvormige vruchtjes vertonen ribben en zijn met korte haren bedekt. Linden worden snel door luizen bezocht die zich voeden met het bladsap. De luizen scheiden een kleverig substantie af die terecht komt op de bladeren en onder de bomen druip. Een schimmel kleurt deze uitwerpselen vervolgens zwart, waardoor vieze plekken ontstaan.

Naam: Zilverlinde
Familienaam: Lindefamilie

Tilia tomentosa
Tiliaceae

SOORT PLANT: Boom.
BLOEMKLEUR: Geel.

LENGTE: tot 30 m.
BLOEIMAANDEN: juli.

BODEM: Zonnige tot licht beschaduwde plaatsen op vochtige, matig voedselrijke, vaak kalkhoudende, humeuze grond (leem en krijt.)

GROEIPLAATSEN: Gemengde loofbossen, vaak samen met Moseik, Zachte eik, Beuk en Elsbes.

VERSPREIDING: Zuidoost-Europa en op sommige relatief warme plaatsen in Noordwest-Europa.

NEDERLAND: In het oosten van het land en in het rivierengebied; veelal aangeplant in parken en tuinen.

De Zilverlinde bloeit 4 weken later dan de Zomerlinde. De bloemen leveren honing en stuifmeel en worden door bijen en hommels bestoven. De boom werd in 1767 naar Midden-Europa gebracht. Hij kan goed tegen warmte en droge lucht, dit in tegenstelling tot onze inheemse linden, en wordt daarom vaak in steven aangeplant. Wanneer de wind de bladeren beweegt is de zilverachtige onderzijde te zien, die mooi contrasteert met de groene bovenzijde. De bladonderzijde is onbehaard en bevatten lichtbruine haarbundeltjes in de nerfoksels.

Naam: Okkernoot
Familienaam: Walnootfamilie

Juglans regia
Juglandaceae

SOORT PLANT: Boom
BLOEMKLEUR: Geel.

LENGTE: 25 m.
BLOEIMAANDEN: april - mei.

BODEM: diepe vochthoudende, voedselrijke en kalkrijke grond

GROEIPLAATSEN: mild klimaat.

VERSPREIDING: zuid-oost Europa; gecultiveerd en verwilderd in Europa

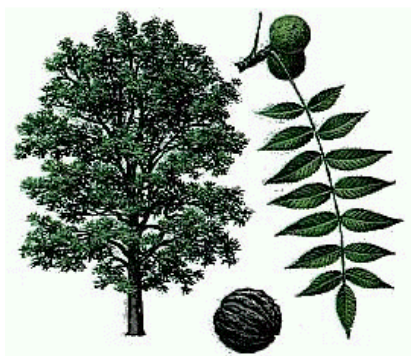
NEDERLAND: komt in de natuur niet zoveel voor, voornamelijk gekweekt en aangeplant in parken en tuinen.

De boom wordt veel gekweekt en aangeplant om de vruchten (walnoten). De Okkernoot geeft in de herfst groene ronde vruchten, waarin de gerimpelde walnoot zit die eetbaar is. De noten rijpen in Nederland alleen in lange warme zomers. Rijpe noten vallen vanzelf uit de boom. Andere manieren van plukken maken de kans op beschadiging van takken groot met als resultaat bloeden van de boom. Noten zijn omgeven met een groen bolster, het beschermt de eigenlijke vrucht. De bolster bevat een okergele kleurstof, die moeilijk uit kleding is te verwijderen. Geraapte noten niet meteen consumeren, maar eerst enkele weken drogen in een goed geventileerde ruimte. Hierna is de eigenlijke vrucht ten minste twee jaar te bewaren. De Kelten hielden met okkernootbladeren kwalijke geurtjes op een afstand. Ze wreven de bladeren in kleine stukjes of verbrandden ze. De geur verspreidde zich heel vlug. Vooral in de ziekenkamer kwam er op die manier een aangename geur.

Naam: Zwarte Walnoot
Familiennaam: Walnootfamilie

Juglans nigra
Juglandaceae

SOORT PLANT: Boom   **LENGTE:** tot 40 m.
BLOEMKLEUR: Geel.   **BLOEIMAANDEN:** mei - juni.

BODEM: diepe voedselrijke bodem

GROEIPLAATSEN: lichtminnend.

VERSPREIDING: Van oorsprong afkomstig uit oostelijk Noord Amerika; in Europa ingevoerd als sierboom

NEDERLAND: zeldzaam in het wild; hier en daar in parken en tuinen aangeplant

OPMERKING: groot geveerd blad tot wel 60 cm.

In 1709 verwoestte een bijzonder strenge winter in Europa het hele bestand aan Okkernoten. Het gevolg was dat meubelmakers naar een andere houtsoort moesten gaan omzien. De keuze is toen gevallen op de Noord-Amerikaanse Zwarte Walnoot. Het donkerbruine, fraai generfde hout van de Zwarte Walnoot werd onmiddellijk populair, totdat halverwege de 18^e eeuw mahoniehout in de mode kwam. Anders dan bij de Okkernoot is de vrucht van de Zwarte Walnoot niet eetbaar. Een ander verschil met de Okkernoot is dat de vruchtwand niet los laat van de vrucht.

De boom is donkerder dan de gewone walnoot. Ook de noten zijn veel donkerder en harder dan de gewone walnoot. Deze boom komt in onze contreien niet veel voor.

Naam: Paardenkastanje

Aesculus hippocasanum L.

Familienaam: Paardenkastanjefamilie

Hippocastanaceae

SOORT PLANT: Boom.

LENGTE: 25 – 30 m.

BLOEMKLEUR: Wit.

BLOEIMAANDEN: april - mei.

BODEM: voedselrijke, vochtige zavel-, leem- of zandbodems met diepe teeltlaag

VERSPREIDING: Van oorsprong uit Balkanlanden; thans ingeburgerd en vaak als sierboom aangeplant.

GROEIPLAATSEN: Schaduwrijke, vochtige bossen op voedselrijke vochthoudende grond.

NEDERLAND: Veelvuldig aangeplant in lanen, parken en tuinen.

De Paardenkastanje komt van oorsprong uit het Balkangebergte en is in de 17de eeuw in Nederland ingevoerd. Ze werden op landgoederen en bij boerderijen geplant. De grote kaarsvormige bloempluimen komen in mei tevoorschijn. In de afzonderlijke bloemen zitten gele en rode vlekjes. Het honingmerk van de bloemen verkleurt na insectenbezoek en bestuiving van geel naar steenrood. Voor de bosbouw is de Paardekastanje van geen enkel belang. De Paardenkastanje wordt hoofdzakelijk vanwege zijn prachtige bloeiwijzen en de glanzende kastanjes aangeplant. Kenmerk in de winter zijn de dikke kleverige knoppen; de groei zet zich jaarlijks voort vanuit deze knoppen. De kastanjes zijn niet eetbaar voor de mens vanwege de grote hoeveelheid aan looistoffen, maar allerlei dieren zoals herten, schapen en geiten eten ze graag. Sinds een paar jaar worden Paardenkastanjes in de zomer geteisterd door mineermotjes. De larven eten het bladgroen, waarna het bladeren verkleuren, verschrompelen en afvallen. Het beestje komt van oorsprong uit de Balkan en heeft hier nauwelijks natuurlijke vijanden.

Naam: Fladderiep of Steeliep

Familienaam: Iepenfamilie

Ulmus laevis

Ulmaceae

SOORT PLANT: Boom.

BLOEMKLEUR: Bruinrood.

LENGTE: tot 35 m.

BLOEIMAANDEN: maart-april.

BODEM: Zonnige tot licht beschaduwde plaatsen op vochtige, matig voedselrijke tot voedselrijke grond.

GROEIPLAATSEN: Langs beken in loofbossen, in hagen en langs holle wegen.

VERSPREIDING: Midden- en Oost-Europa.

NEDERLAND: Zeldzaam in Zuid-Limburg en in de Achterhoek.

Iepen kunnen tot vijfhonderd jaar oud worden en beginnen pas na hun tiende jaar zaad voort te brengen. Na de roodachtige bloei in het voorjaar groeit het vruchtbeginsel uit tot een klein nootje met een brede, lichtgroene, rondom lopende vleugelrand. In de lente is dit nog het enige groene deel van de plant; de boom is dan getooid in een groene waas. Pas na het afvallen van deze iepenzaadjes komen de bladeren aan de boom. De Steeliep wortelt diep en heeft in de zomer ook flink wat vocht nodig. Daarom groeit hij ook altijd in de buurt van water; in oibossen, langs rivieren en in beekdalen. De bladeren zijn zacht, nauwelijks ruw; de bladvoet is sterk asymmetrisch. De onopvallende bloemen verschijnen in maart – april; meteen daarna, in mei - juni komen de vruchtjes aan de boom. In tegenstelling tot andere iepsoorten heeft de Steeliep lang gesteelde bloemen en vruchten. De Steeliep is wat minder vatbaar voor de iepziekte dan de Gladde Iep.

Naam: **Taxus**
Familienaam: Taxusfamilie

Taxus baccata
Taxaceae

SOORT PLANT: Boom of struik. **LENGTE:** 3 – 18 m.
BLOEMKLEUR: Bruingroen. **BLOEIMAANDEN:** maart-mei

BODEM: Zonnige tot beschaduwde plaatsen op vochtige, voedselarme tot matig voedselrijke, zwak zure tot zure (ook kalkhoudende), humeuze grond (leem en stenige plaatsen.)

GROEIPLAATSEN: Loofbossen, langs bosbeken, struweel, hagen, steile stenige hellingen, kerkhoven, in spleten van oude muren.

VERSPREIDING: West-, Midden- en Zuid-Europa, bij de Zwarte en de Kaspische Zee en in het Atlasgebied.

NEDERLAND: Zeer zeldzaam in het oosten van het land.

De *Taxus* (ook wel IJf genoemd) verschilt van andere naaldbomen door het gemis van harsgangen. Voor mensen en veel andere zoogdieren zijn alle delen van de plant giftig, met uitzondering van de rode zaadrok (vruchtvlies). Voor het vee vormt de *Taxus* een dodelijke bedreiging, vooral voor paarden. Wellicht wordt hij daarom met de dood in verband gebracht en op kerkhoven aangeplant. Weinig planten blijven in leven in de schaduw van de *Taxus*. Het hout van de *Taxus* is zeer buigzaam en daarom uitstekend geschikt voor de vervaardiging van handbogen. Hij groeit erg langzaam en kan ongeveer zevenhonderd jaar oud worden maar de stam wordt na verloop van tijd hol zodat de telling aan de hand van jaarringen moeilijk wordt. De *Taxus* verdraagt schaduw, maar door zijn trage groei en geringe hoogte is hij vaak toch in het nadeel van andere schaduwbomen zoals de Beuk en de Haagbeuk.

Naam: Vlinderstruik
Familienaam: Buddlejafamilie

Buddleja davidii
Buddlejaceae

SOORT PLANT: Struik.

LENGTE: 1 - 2,50 m.

BLOEMKLEUR: Paars, roze of wit.

BLOEIMAANDEN: juni-oktober.

BODEM: Zonnige plaatsen op droge, matig voedselrijke, stenige grond (ook op grof zand en fijn grind.) Warmteminnend.

GROEIPLAATSEN: Holten van oude muren (o.a. grachtkanten), tussen trottoirtegels, tussen bestrating aan de voet van huizen, spoorwegterreinen, langs spoorwegen (ballastbedden), klippen, langs wegen.

VERSPREIDING: Afkomstig uit China. Vooral sinds de tweede wereldoorlog ingeburgerd in Europa.

NEDERLAND: Vrij algemeen in stedelijke gebieden, elders zeldzaam.

De Vlinderstruik is een tamelijk lage, vaak wat "rommelig" gebouwde struik en komt oorspronkelijk uit China. Pas aan het einde van de 19^e eeuw is hij in West Europa ingevoerd. De struik doet het hier zo goed, dat men hem zelfs verwilderd tegenkomt, vooral op droge, zonnige en lichte standplaatsen. Hij groeit spontaan in holten van oude muren en ook tussen trottoirtegels en op spoorwegemplacementen. De verwilderde soort heeft vaak lavendel- of purperkleurige bloemen. De zaden kiemen goed op grof zand of fijn grind. De bloemen staan in dichte lange smalle pluimvormige aren en hebben een zeer grote aantrekkingskracht op vlinders. Voor een weelderige groei moet de struik in maart goed worden gesnoeid.

Naam: Sporkehout (Vuilboom)

Familienaam: Wegedoornfamilie

Rhamnus frangula

Rhamnaceae

SOORT PLANT: Struik.

BLOEMKLEUR: Wit tot geelgroen.

LENGTE: 1,50 – 3 m.

BLOEIMAANDEN: mei-september.

BODEM: Zonnige tot licht beschaduwde plaatsen op vochtige tot natte, voedselarme grond. Vaak op plekken met enige ophoping van ruwe humus. Soms op vrij droge, open zandgrond.

GROEIPLAATSEN: Kreupelhout, heggen, heide, lichte loofbossen, duinen, moerasbossen (open plekken en aan bosranden), kapvlakten, veenmoerassen (laagveen), langs spoorwegen.

VERSPREIDING: Europa, West-Siberië, de Kaukasus en het Atlasgebied.

NEDERLAND: Algemeen op het pleistoceen, in Zuid-Limburg en plaatselijk in laagveengebieden, vrij zeldzaam in de Hollandse en Zeeuwse duinen.

Een opvallend kenmerk is het kleurcontrast tussen vruchten van verschillende rijpingsgraad aan dezelfde tak; van lichtgroen naar helderrood tot zwart. Sporkehout is een struik met velerlei toepassingen; de bessen en de schors veroorzaken braken, de gedroogde bast wordt in de farmacie gebruikt als Cortex Franguleae, een preparaat met sterk laxerende werking. Aan deze eigenschappen dankt hij zijn tweede Nederlandse naam, Vuilboom (het ontdoet het lichaam van allerlei "vuil"). Uit de schors maakt men kleurstoffen in de tinten geel of bruin; de vruchten leveren een groene of blauwgrijze kleurstof. Het hout van deze struik bevat weinig anorganisch materiaal (as) en levert daardoor een goede houtskool. Sporkehout staat in hoog aanzien bij imkers, niet alleen als drachtplant maar ook omdat de lange dunne, recht twijgen gebruikt worden voor het maken van bijenkorven.

Naam: Wegedoorn
Familienaam: Wegedoornfamilie

Rhamnus cathartica
Rhamnaceae

SOORT PLANT: Struik.
BLOEMKLEUR: Geelgroen.

LENGTE: 1,50 – 6 m.
BLOEIMAANDEN: mei-juni.

SCHADUWTOLERANTIE: Zonnig tot halfschaduw

GROEIPLAATSEN: Loofbos, struweel, heggen, bosranden, schraalland, duinen, pionierstruweel op ontzoute slikken.

VERSPREIDING: Europa, behalve het noorden, West-Azië en het Atlasgebied.

NEDERLAND: Vrij zeldzaam, maar plaatselijk vrij algemeen in de Hollandse duinen, in Drenthe en in het oosten van het land, zeldzaam in het rivierengebied, in Gelderland, Noord-Brabant en Limburg, elders zeer zeldzaam.

Zowel Sporkehout als de Wegedoorn geven overvloedig nectar af en ze zijn dan ook belangrijke drachtplanten voor vlinders, bijen, wespen, vliegen en kevers. De bloemen van de Wegedoorn zijn geelgroen en verschijnen in mei juni in schermvormige bundels in de bladoksels. Uit de bloemen groeien kleine bolvormige, glanzend zwartviolette vruchten die voor mensen giftig zijn. Vogels eten de vruchten wel.

De tweejarige twijgen van de Wegedoorn lopen uit in een slanke doorn, vandaar de naam. De bladeren groeien tot aan de grond. De rups van het citroentje voedt zich met bladeren van de Wegedoorn.

IVN Bomentuin Almere en Stichting De Regenboogboom

Op Nationale Boomfeestdag 24 maart 2004 is op het stadslandgoed De Kempphaan in Almere het tweede Regenboogbos aangeplant. In 2003 is het eerste Regenboogbos op Texel aangeplant. De bedoeling is om in elke provincie een Regenboogbos te realiseren.

Stichting De Regenboogboom helpt kinderen die te maken hebben met een ziekte, trauma of handicap en verbetert de kwaliteit van hun leven door midden van de zogenaamde Regenboogboom. Door middel van verhalen en liedjes ontdekken kinderen tijdens het bezoek van de vrijwilligers van Stichting De Regenboogboom hun eigen "Regenboogbos", een veilige droomplek waar ze even niet hoeven te vechten tegen ziekte, angst of pijn. Het blijkt dat deze fantasieplek een blijvende hulp is voor de kinderen omdat ze op elk gewenst moment in hun fantasie kunnen terugkeren naar hun eigen Regenboogbos. Het zou zo mooi zijn als er naast de droombossen ook echte Regenboogbossen zouden zijn waar je ook werkelijk met je vrienden en familie naar toe kunt gaan en doorheen kunt lopen.

IVN afdeling Almere is in een vroeg stadium gevraagd mee te denken aan de planning en uitvoering van dit unieke project. Het IVN heeft uiteindelijk het eindontwerp van het bos geleverd en dat heeft er toe geleid dat IVN ook haar naam mag verbinden aan de locatie.

Van begin af aan stond vast dat het méér moest worden dan alleen een verzameling bomen en uiteindelijk is het een "bomentuin" geworden die bestaat uit alle boomsoorten die in de loop van de tijd zijn aangeplant in de parken en bossen van Almere. Er ontstaat zo een grote verscheidenheid aan bomen op één locatie.

We spreken de hoop uit dat de IVN Bomentuin uitgroeit tot een echt Regenboogbos; een altijd aanwezige prettige en veilige plek tussen de bomen, een rustpunt voor diegene die vertrouwen op hun innerlijke kracht, niet alleen in de fantasie maar een plaats waar je echt naar toe kunt gaan.

stadslandgoed **DE KEMPHAAN**

In het grootste bosgebied van Almere, de boswachterij Almeerderhout, ligt stadslandgoed de Kemphaan. Op het stadslandgoed vinden verschillende activiteiten plaats, die te maken hebben met educatie, natuur en cultuur, zoals de wekelijkse boerenmarkt, culturele voorstellingen, evenementen, excursies, etc.

Ook als er geen activiteiten georganiseerd worden, is het landgoed de moeite van het bezoeken waard. In het omliggende bos zijn diverse wandelpaden en fietsroutes. Op het landgoed zelf kunt u een kijkje nemen in de schaapskooi met schapen, geiten en varkens. In de schuur van de boer staan koeien op stal. In het hoofdgebouw is brasserie de Kemphaan en een informatiecentrum gevestigd. Op het stadslandgoed werken diverse partijen samen: Stichting AAP, Nieuwland Opleidingen BV Flevoland, de Stadsboerderij, Stichting Internationaal Kindervakantieland, natuurcentrum het Eksternest en Staatsbosbeheer

Stadslandgoed de Kemphaan
Postadres: Kemphaanstraat 1
1358 AD Almere
telefoon 036-5475050
e-mail: info@kemphaan.nl
www.kemphaan.nl

Plantlijst

(Nr.* verwijst naar het nummer op de plattegrond)

Pagina	Nederlandse naam	Nr. *	Familienaam
6	Acacia	25	Vlinderbloemenfamilie
7	Zachte Berk	12	Berkenfamilie
8	Ruwe Berk	48	Berkenfamilie
9	Grauwe Els	4	Berkenfamilie
10	Haagbeuk	39	Berkenfamilie
11	Hazelaar	6	Berkenfamilie
12	Zwarte Els	11	Berkenfamilie
13	Beuk	13	Napjesdragersfamilie
14	Tamme Kastanje	41	Napjesdragersfamilie
15	Wintereik	22	Napjesdragersfamilie
16	Zomereik	24	Napjesdragersfamilie
17	Boswilg	1	Wilgenfamilie
18	Grauwe Abeel	3	Wilgenfamilie
19	Kraakwilg	7	Wilgenfamilie
20	Schietwilg	46	Wilgenfamilie
21	Grauwe Wilg	5	Wilgenfamilie
22	Populier (Ratel)	17	Wilgenfamilie
23	Zwarte Populier	17a	Wilgenfamilie
24	Egelantier	38	Rozenfamilie
25	Hondsroos	28	Rozenfamilie
26	Lijsterbes	31	Rozenfamilie
27	Eenstijlige Meidoorn	32	Rozenfamilie
28	Tweestijlige Meidoorn	32a	Rozenfamilie
29	Sleedoorn	8	Rozenfamilie
30	Vogelkers	36	Rozenfamilie
31	Wilde appel	19	Rozenfamilie
32	Wilde peer	20	Rozenfamilie
33	Wilde Pruijm	21	Rozenfamilie
34	Zoete Kers	23	Rozenfamilie
35	Gewone Es	26	Olijffamilie
36	Liguster	43	Olijffamilie

Pagina	Nederlandse naam	Nr.	Familienaam
37	Gelderse Roos	27	Kamperfoelifamilie
38	Trosvlier	18	Kamperfoelifamilie
39	Vlier	42	Kamperfoelifamilie
40	Gele Kornoelje	2	Kornoeljefamilie
41	Rode Kornoelje	34	Kornoeljefamilie
42	Gewone Esdoorn	14	Esdoornfamilie
43	Veldesdoorn	35	Esdoornfamilie
44	Hulst	29	Hulstfamilie
45	Kardinaalsmuts	30	Kardinaalsmutsfamilie
46	Kleinbladige Linde	40	Lindefamilie
47	Zomerlinde	40a	Lindefamilie
48	Zilverlinde	45	Lindefamilie
49	Okkernoot	15	Walnootfamilie
50	Zwarte Walnoot	33	Walnootfamilie
51	Paardekastanje (witte)	16	Paardekastanjefamilie
52	Steeliep	9	Iepenfamilie
53	Taxus	10	Taxusfamilie
54	Vlinderstruik	47	Buddlejafamilie
55	Sporkehout (Vuilboom)	44	Wegedoornfamilie
56	Wegedoorn	37	Wegedoornfamilie

